

Claus Kjeld Jensens tale ved stormødet om ny museumsreform

Taler

Claus Kjeld Jensen
Forperson for Organisationen
Danske Museer

Dato

27. februar 2023

Sted

Slots- og Kulturstyrelsen,
Frederiksberg

Omstændigheder

Over 100 repræsentanter fra de statsanerkendte museer, ODM, flere af Folketingets kulturordførere, Kommunernes Landsforening (KL) og andre aktører bidrog til stormødet 27. februar om den forestående museumsreform. Dagen blev indledt med taler fra kulturminister Jakob Engel-Schmidt, KL's Stine Johansen, direktør med ansvar for klima, erhverv og miljø og ODM's forperson Claus Kjeld Jensen.

Fedmarkeringer er talers egne.

1 Kære Kulturminister

Kære repræsentanter for departementet og styrelsen
Kære kolleger!

5 Allerførst tak for invitationen, kulturminister!

I løbet af valgkampen havde mange partier museumsområdet på dagsordenen.
Det glædede os.

10 Da regeringsgrundlaget blev offentliggjort, kunne vi konstatere, at her var en museumsreform direkte indskrevet. Det er aldrig set før.

15 Og da du som minister så desuden meget hurtigt var ude og fortælle, at det her er en bunden opgave, som skal løses, kunne vi begynde at tro på, at der faktisk kommer en museumsreform denne gang. Efter adskillige forgæves forsøg af dine forgængere.

Invitationen til dagens møde ser vi som en markant begyndelse på en proces mod en reform.

20 Og i ODM ser vi frem til at være en del af processen, fordi vores formål er at styrke medlemmernes – altså de danske museers – mulighed for i fællesskab at udfylde deres rolle i samfundet optimalt. Og museernes rolle i samfundet – og

25 museernes betingelser for at opfylde den, er vel præcis, hvad en reform af museumsloven skal handle om?

Danmark har et meget stærkt museumslandskab.

Det er groet af en lang række forskellige engagementer rundt i landet:

30 Ivrige ildsjæle, stærke foreninger, kommunale ambitioner, virksomheder, brancher, interesseorganisationer, etater og politiske bevægelser har alle sammen været med til at grundlægge museer – og det er alt sammen vævet sammen til et landsdækkende museumsvesen gennem Museumsloven.

35 Og Museumsloven har mange kvaliteter. For eksempel er formålsparagraffen lige i skabet:

§ 1. Lovens formål er gennem fagligt og økonomisk bæredygtige museers
40 virksomhed og samarbejde at sikre kulturarv og naturarv i Danmark og udvikle betydningen af disse i samspil med verden omkring os.

Med andre ord: Folketinget har vedtaget en museumslov af to grunde: for at passe på en kulturarv og en naturarv og for at sikre, at begge dele konstant har en betydning i vores samtid.

45

I lovens anden paragraf specificeres museernes hovedopgaver, nemlig at de i et lokalt, nationalt og internationalt perspektiv og gennem SAMARBJEDE skal:
Aktualisere viden; udvikle anvendelsen og betydningen af naturarv og kulturarv og endelig sikre bevaringen af den. Og værktøjerne hertil hedder i loven
50 indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.

Museerne er indenfor rammerne af museumsloven blevet en kæmpe succes, der hvert år besøges af 12-16 mio mennesker.

Det betyder, at museerne er en af de allervigtigste kilder til befolkningens møde
55 med kunst, kultur- og naturarv. Museerne giver sammenhæng, inspiration, er kilder til forundring, nye perspektiver og troværdig viden. Museerne løfter altså deres samfundsansvar – eller med museumslovens ord ”udvikler betydningen af kulturarv og naturarv” og ”aktualiserer og tilgængeliggør viden herom” til rigtig mange brugere – samtidig med at man passer på den natur- og kulturarv, som
60 loven jo også er sat i Verden for at sikre.

En væsentlig kilde til succesen er et meget mangfoldigt og differentieret museumsvesen, der tiltrækker store, brede og varierede målgrupper.

65

Det danske museumslandskab har forandret sig markant de sidste 20 år. Der er sket en markant differentiering af museerne, dels forårsaget af kommunalreformen og nedlæggelsen af amterne i 2007, men også af større professionalisering, specialisering og stærkere fokus på egenindtjening. Denne forandring af museumslandskabet har været god og bragt museerne stor succes og stor folkelig opbakning. Men den har også gjort, at museumsloven ikke længere er helt på omgangshøjde med tiden og samfundets forventninger til museerne.

70

75 For at nævne et par af udfordringerne ved den nuværende lov:

Der tales om, at museerne skal samarbejde om at løse opgaverne i lovens paragraf 2, men den er meget uklar på, hvordan det samarbejde skal udfoldes i praksis – og i visse tilfælde besværliggøres samarbejdet direkte, fordi museerne jo primært opfattes som selvstændige institutioner.

80

Loven forudsætter, at alle statsanerkendte museer, løser den samme del af den samlede opgave – selvom alle ved, det ikke er muligt, og selvom de økonomiske forudsætninger herfor ikke er til stede.

85

Loven taler om ”Hovedmuseer”, men er meget lidt tydelig i, hvilke opgaver, disse skal løse, og hvordan de adskiller sig fra de øvrige museers opgaver.

Loven tager ikke hensyn til, at museernes forretningsmodeller har forandret sig voldsomt de sidste to årtier.

90

I invitationen til dagens arrangement blev jeg specifikt bedt om at overveje: ”Hvordan kan en museumsreform styrke relationen mellem museum, borgere og samfund?”

95

Og det er et rigtigt godt spørgsmål. For det er jo netop disse relationer, der allerede er den allervigtigste kerne i museumslovens formålsparagraf – der taler om at ”aktualisere”, ”tilgængeliggøre”, ”udvikle anvendelsen og betydningen af”.

100

Museerne rundt i landet har allerede idag meget stærke relationer til borgere og samfund gennem foreninger, frivillige, skoler, institutioner, kurser, foredragsrækker, workshops, tilbud til borgere med særlige behov, demensgrupper, sorggrupper, veterangrupper – og mange, mange flere og gennem bidrag til bosætning og turisme- og oplevelsesøkonomi.

Så hvordan gør vi disse relationer stærkere – samtidig med, at vi husker den andel halvdel af formålsparagraffen, nemlig at bevare vores fælles natur- og kulturarv?

Et sted at begynde kunne være at tydeliggøre museernes opgaver – både for museernes skyld og for borgernes og samfundet. Idag taler loven om ”fem søjler”, der angiver museernes opgaver, nemlig indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.

Mon ikke mange borgere (og politikere) enten har tabt interessen inden man når frem til ”formidling”? Eller i det mindste fået den fejlagtige opfattelse at formidling kun udgør en femtedel af museernes opgaver?

I virkeligheden forholder det sig sådan, at museerne grundlæggende har to store opgaver at varetage: En udadrettet, der er formidling i bredeste forstand, og en mere indadrettet, der omfatter forskning og bevaring (og herunder altså indsamling og registrering).

Man kunne jo begynde med at tale om disse to store og i virkeligheden tæt forbundne opgaver: for museerne SKAL arbejde for bevaring, og de er nødt til at forske og vidensindsamle for at kunne lave interessant og relevant formidling. Men de skal samtidig være meget forskellige og kunne samarbejde tæt. Der er brug for både at få et tydeligere sprog, at få afstemt opgaverne og få skabt rammer, hvorunder museerne kan samarbejde – og fortsat udvikle sig til gavn for borgere og samfund.

Vores omverden stiller stadig flere forventninger til museernes samfundsansvar. Det gælder spørgsmål om diversitet og inklusion, (sociokulturelt, kønsmæssigt, etnisk, geografisk, aldersmæssigt), om klima, biodiversitet og bæredygtighed, om sundhed og trivsel. I den forbindelse kan man forvente, at museer agerer, faciliterer, debatterer og udvikler aktiviteter i relation til de brændende samfundsspørgsmål - og til spørgsmål om kulturens rolle i udviklingen af

fremtidens Danmark. Men det gælder også langt mere direkte: det er velkendt, at deltagelse i kulturlivet – simpelthen - er godt for både trivsel og inklusion.

145 ODM vil have en reform, der skaber grundlaget for, at Danmark også om 10 og
20 år har et stærkt, landsdækkende museumsvesen. Vi ønsker os et bredt
samarbejdende museumsvesen, der både indgår i løsningen af aktuelle
samfundsproblemer, er med at skabe sammenhæng og debat og som varetager
sin opgave med bevaring og forskning i kultur- og naturarv på den bedst mulige
måde. I den forbindelse er det afgørende vigtigt at få udredt, hvilke opgaver
150 museerne som sektor skal løse – og hvilke museer, der skal løse hvilke opgaver.

Derfor har ODM følgende ønsker til reformprocessen:

155 **1. Fokus på opgaver før midler.** Lav en analyse, der afdækker museernes
væsentligste opgaver: for staten; for kommunerne; for borgerne.

Til analysen bør der nedsættes en effektiv ekspertgruppe bestående af relevante
fagpersoner. Gruppen skal arbejde ud fra et præcist og kvalificeret
160 kommissorium. Vi er glade for, at blandt andet Kommunernes Landsforening
har antydnet at ville medvirke som deltager i sådan et udvalg – som den absolutte
hovedtilskudsgiver på landsplan. Vi ønsker også, at der i reformarbejdet
kommer indspark, f.eks. fra vores nabolande.

Analysen kan med fordel tage afsæt i nogle af de analyser, som allerede er
165 foretaget – men skal opdateres markant post corona og i lyset af de presserende
samfundskriser inden for sundhed, trivsel og klima, hvor museerne forventes at
spille en større rolle i fremtiden.

Husk, at museumspolitik er også velfærdspolitik, og det bør kommissoriet
170 afspejle.

2. Omfat alle museer under museumsloven, både statslige og
statsanerkendte – og også dem udenfor.

175

Både statslige og statsanerkendte museer er omfattet af museumsloven, og deres
opgaver er i praksis flettet ind i hinanden på en måde, der gør, at det ikke giver
mening at kortlægge museernes opgaver uden at have begge museumstyper

180 med. Samtidig bør man også se på museer, der lige nu er uden for loven - som
det i øvrigt også fremgår specifikt af regeringsgrundlaget – så ikke-
statsanerkendte museer med faglighed og tyngde kan komme i betragtning til
statslige midler, og ikke på ubestemt tid være henvist til løse og uholdbare
bevillinger på finansloven.

185

3. Skærpet og opdateret opgavebeskrivelse. Hvilke opgaver ønsker man at
museerne løser? Hvilke opgaver skal løses af alle museer og hvilke specialopgaver
løses specifikt af enkelte museer? Opgavebeskrivelsen bør adressere såvel
190 borgernes, samfundets og bidragsydernes perspektiv og forventninger.

Museernes opgaver kan, fra en helt overordnet betragtning, ses i to perspektiver:

a) *Det udadrettede museumsarbejde* for museernes brugere og gæster og
195 b) *arbejdet med samling og forskning*, som kan kaldes “arbejdet for evigheden”.
Det ene perspektiv kan ikke adskilles fra det andet, fx er forskning afgørende for
museernes udvikling og for troværdig, god formidling. Formidlingen aktiverer
og aktualiserer samlingen. Forenklingen i to perspektiver – frem for de fem
søjler i den nuværende museumslov – kan være gavnligt i
200 analysesammenhængen.

4. Bring museumsloven på omgangshøjde med nutiden. Vurder, hvad
opgavefordelingen og ønskerne hertil vil kræve af ændringer af museumsloven
205 på en måde, så loven både kommer på omgangshøjde med den aktuelle
virkelighed og samtidig giver plads til fortsat udvikling. Herfra kan det
lovreviderende arbejde begynde på et oplyst grundlag.

I revideringen af museumsloven bør man se på alle museer under
210 museumsloven, og også forholde sig til, hvad de statslige museers, herunder
hovedmuseernes, opgaver er. Opgavefordelingen mellem hovedmuseerne og de
statsanerkendte museer har i praksis ændret sig, og det bør loven adressere.
Samtidig kunne det være et godt tidspunkt at overveje, om ikke alle statslige
museer bør samles under Kulturministeriet – således også Statens
215 Naturhistoriske Museum.

5. Undgå et nulsumsspil og skab et økonomisk bæredygtigt

220 **museumsvæsen.**

Museernes økonomi er sammensat af offentlige bidrag fra stat og kommuner, tilskud fra fonde og andre ikke offentlige kilder og endelig en meget stor egenindtjening. En ny tilskudsmodel bør tage hensyn til både statens og kommunernes rolle i museumsloven, og skabe bedre muligheder for museernes
225 egenindtjening og mulighed for generel konsolidering.

Og sidst men ikke mindst: Husk på, at museerne er virksomheder, der beskæftiger tusinder af dygtige medarbejdere. Disse medarbejdere har naturligvis krav på ordentlige arbejdsforhold og med til at drive professionelle
230 virksomheder kræves ordentlige rammebetingelser for udvikling.

Til slut: Kære kulturminister. Også i ODM håber vi på, at dagen bringer nye og gode oplysninger, der kan sætte dit arbejde – med den bundne opgave - som du selv har formuleret det, godt i gang. Vi har store forventninger til, at du kan nå i
235 mål med en gennemarbejdet og god museumsreform, der kan fremtidssikre museerne – så de til stadighed kan være vigtige og væsentlige for de utroligt mange borgere og turister i vores land, der er glade for kunst- natur- og kulturarven på de danske museer. Og sikre natur og kulturarv for fremtiden.

240 Vi er glade for din udstrakte hånd til ODM – og glæder os til samarbejdet i den kommende reformproces.

Kilde

www.dkmuseer.dk

245

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Åbningstale

250

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/clus-kjeld-jensens-tale-ved-stormodet-om-ny-museumsreform>

255